

I

De îndată ce bărbatul din fața lui pomeni de atentat, dădu să se ridice, să-l conducă până la ușă și pe scări până jos la parter, ba poate chiar până în fața casei, să aștepte pe scară până ce ar ajunge pe trotuar atât de departe, până ce i-ar dispărea din câmpul vizual. Dar nu se ridică, iar bărbatul rămase în continuare lângă fereastra ce dădea în strada acoperită cu zăpadă; calm, fără emoții își aprindea țigara, așteptând ca flacăra chibritului să se aprindă ca lumea. Nu are mai mult de patruzeci și doi de ani, își zise, nu mai e chiar tânăr, să aibă siguranța aia aiurită, încrezută, doar dacă... Doar dacă ar ști prea multe! Îl cuprinse iar angoasa. Simți în piept apăsarea bine cunoscută și inspiră nervos. Durerea din piept îl apăsa în fotoliu, nepermițându-i nicio mișcare.

Abia trecuse o jumătate de oră de când intrase bărbatul în camera lui, care era închisă pentru oricine, cu excepția bătrânei. În acest timp deasupra orașului au trecut nori joși, lăsând pe acoperișuri o pulbere de nea. Acum de la ferestrele clădirii de vizavi se reflectau razele soarelui ce apunea. În curând se va lăsa treptat întunericul. Atunci va trebui să aprindă lumina. Pe geamul ferestrei se ivi imaginea încăperii: biblioteca străveche sculptată, două fotolii jerpelite la măsura rotundă, pe care țeava micului tun oferă de ani de zile țigări nefolosite și fără aromă. Și colivia. Și acum mai fac gălăgie, topăind în ea, papagalii. Cu lăsarea întunericului se urcă pe bara de sus, ca să poată adormi într-un picioruș, cu căpșorul ascuns prudent sub aripa stângă.

Dacă deocamdată era destulă lumină, papagalii se duceau pe rând la „alimentatoare” cu o regularitate uimitoare, iar pe el îl cuprinsese angoasa într-unul din fotoliile tocite și decolorate.

Stătea acolo zile la rând, luni, ani pe care nu-i mai putea deosebi unul de altul. Se bucura de papagali și de vederea de la fereastră, în spatele căreia se schimba fundalul după schimbarea anotimpurilor. Uneori deschidea ferestrele pătrate, ca să tragă în piept aerul umed sau fierbinte, alteori le închidea grijuliu ca să nu le zburătească curentul răcoros penele păsărilor guralive. Ședea aici singur, pe femeia care-l îngrijea n-o bătea niciodată gândul să se odihnească pentru câteva clipe în celălalt fotoliu. Nici el nu se gândea că i-ar putea propune cuiva asta. Și totuși...

De-abia se auzise cu o jumătate de oră în urmă bătaia ei timidă în ușă, atât de neobișnuită la acea oră, atunci își dădu seama că asta însemna că s-a zis cu siesta lui tăcută la fereastră. Intră și așteptă ca el să se miște în fotoliu, să-i facă un semn că poate vorbește. Și nici nu fu nevoie să spună „Domnule general, iar a venit băiatul de la ziar”, ca să-și dea seama că de data asta aduce o veste proastă. Chiar femeia i-a spus cu ceva timp în urmă că-l expediase ea însăși pe ziarist. De aceea nu pricepea de ce-l deranjează cu un lucru așa de neplăcut.

— Locotenente, zise cu o ușoară lipsă de chef, doar v-am mai spus...

Dar nu-l lăsă să continue.

— A venit pentru a treia oară. Și afară începe să ningă.

Își întoarse privirea spre fereastră.

— Da, e frumos, spuse el dus pe gânduri.

Voia să schimbe tema despre bărbatul din fața casei, a cărui figură încă nu și-o putea imagina. Nu știa că-i atât de

neplăcut de înalt, ciolănos, strâmb de tot, cu părul negru ciufulit deasupra ochelarilor mari, în spatele cărora ochii par ciudat de bulbucați și nesuferit de curioși. Se gândea mai degrabă la caracteristicile lui, și de aceea, când i-l reaminti, tipă nemulțumit:

— Muncitor, amabil, cunosc prea bine tipul ăsta, mi se face greață de el!

— Este concetățeanul Dumneavoastră, protestă ea, dar el i-o reteză:

— Nu-mi plac iscoadele astea. Pe cine interesează militarii în timp de pace? Pe nimeni. Și pe cine interesează pensionarii? În timp de pace și de război oricine ar prefera să scape de ei. Sunt o povară. Suntem răniți de bătrânețe și prizonieri ai neputinței.

O văzu stând la îndoială, o urmărea cum se aplecă spre sobă și luă cu lopățița puțin cocs.

— Au livrat secțiile de aprovizionare alt combustibil, locotenente? întrebă aspru, ca să schimbe tema, și așteptă răspunsul:

— Avem combustibil pe încă patru luni, domnule general, și suntem deja în februarie.

Într-adevăr. A spus ceva asemănător, dialogul se îndepărta cu speranță de punctul neplăcut.

— Trebuie să avem o rezervă, consemnă. L-ați înștiințat pe ofițerul de la aprovizionare?

Ar fi preferat să n-o asculte, dar trebuia să se prefacă interesat, și atunci când ea comentă timid:

— Ieri am încercat, se prefăcu că se enervează. N-ați reușit să luați legătura? și se întoarse spre ea cu un oftat: Niciodată nu m-am putut baza pe cei de la transmisiuni. Era momentul critic al fiecărei bătălii.

Și toate acestea tot nu ajutară. În final bărbatul se ridică în picioare în pragul odăii sale, aplecând capul, făcu doi pași largi până la fereastră, desfăcu brațele și zise:

— Ce frumoși papagali!, de parcă nu l-ar fi interesat nimic altceva pe lumea asta. Rămase în picioare lângă colivie cu un zâmbet admirativ, părea inofensiv, mai degrabă comic. Oare nu chiar faptul că stătea în camera asta nu semnaliza un pericol?

Se prezentă și fu surprins de întrebarea ce grad are.

— Pe loc repaus! Deci dumneata n-ai avut niciodată uniformă, constată dezamăgit generalul. Ei bine, pe timp de pace nu-i chiar semnificativ.

— Pesemne că n-am fost un talent militar, domnule general.

— Talentul crește cu experiența. Dacă ai fi fost în subordinea mea, ai fi ajuns sigur ofițer. Cum dai raportul, soldat?

Cert e că și-a făcut efectul. Văzu că l-a derutat pe oaspețele său nepoftit, că i-a baricadat drumul înainte, obligându-l la manevre prudente din bătaia apărării sale vigilente. Se simți înviorat și-l întări nedumerirea pe care o citi în ochii măriți, nervoși din spatele lentilelor cu dioptrii.

— Sunt aici abia de două luni. Dorm într-un hotel ieftin...

Generalul se simți atât de puternic, că nu-l lăsă să termine ce avea de spus.

— Treci la subiect, soldat. Condițiile de luptă nu mă interesează.

Îi urmărea cu plăcere ezitățile, după care urmă mărturisirea bruscă, aproape precipitată, că ar vrea să scrie un raport despre general pentru suplimentul de duminică.

Chiar asta îl neliniștea. Ceva nu era în regulă. Și generalul trebuia să afle ce. De aceea, ca să câștige timp, îl întrebă dacă n-ar bea cu el o ceașcă de ceai.

— Întotdeauna beau ceai la ora asta, zise gândindu-se în pripă de unde putuse bărbatul acesta cu păr negru, vâlvoi, să afle de el. Regularitatea menține și oamenii, și animalele. Cel mai bine se vede asta la caii militari. Mănâncă puțin, dar regulat. Un cal militar se recunoaște la prima vedere. Are cel mai bun păr, lucios și tare, niciunul nu se poate compara cu el.

Dar ziaristului nu-i păsa deloc de părul cailor militari.

— Când am plecat de-acasă, mi-au dat la redacție câteva idei, nume ale unora de-ai noștri care trăiesc în străinătate. Ziceau de dumneavoastră că sunteți ciudat, și nu-mi prea dădeau speranțe, dar m-am încăpățânat să încerc, chiar dacă sunteți să zicem...

— Nebun? croncăni bătrânul, neștiind dacă nu făcuse o greșală, dacă nu-și lăsa avantajul să-i alunece pe nevăzute printre degete. Dacă ești perseverent în ceva, continuă grăbit și împăciuitor, nu-i musai să fii anormal. Eu continui cu perseverență în viața mea militară, chiar dacă sunt trecut de mult pe linia moartă.

— Vă admir, remarcă simplu bărbatul.

Generalul tuși, căutând o batistă. Apoi zise cu o urmă de hotărâre:

— Reportajul despre mine n-ar avea nicio semnificație pentru dumneata. De treizeci de ani nu se mai interesează nimeni de mine. Tocmai de asta nu mai primesc vizite. Cu dumneata am făcut o excepție. Să nu mă faci s-o regret. Pur și simplu te-ai străduit în zadar. Mai dorești o ceașcă de ceai?

— Nu plină.

Mai turnă ceai, puse ceainicul lângă tunul al cărui cap oferea provocator țigările alea fără aromă. Aducea a armistițiu. Dușmanului nu-i rămâne decât să risipească ultimele argumente absolut necesare, iar lui să încheie întreaga acțiune

cu o apăsare calmă, concentrată, după care îl va conduce pe acest bărbat afară din încăpere.

Însă cum să te porți la auzul invenției, minciunii care-i provocase bătrânului o așa neliniște și angoasă? Așa se simte de obicei generalul atacant la retragerea bruscă a dușmanului pe care-l considera mai puternic. Teama de capcana pregătită unităților lui îl neliniștește atât de tare, că preferă să nu profite de superioritatea sa la avansarea rapidă, ci așteaptă prudent, sau poate inutil, pe poziția sa, al cărei avantaj se transformă treptat, după așteptarea încăpățanată, în dezavantaj.

Făcu greșeala să spună:

— Până ce-ți bei ceaiul și pleci, soldat, poți să-mi povestești ceva mai plăcut. Deci te interesează papagalii?

— Au căpșoarele galbene, dar altfel nu sunt colorați la fel, zise bărbatul cu voce joasă, de parcă se preda. Nu prea mă pricep la papagali.

— Atunci ești mai sărac în viață. E peruș, *melopsittacus undulatus*. Pereche. Le spun simplu El și Ea. Spre deosebire de oameni, au puține conflicte.

— Se pare că-i singurul lucru care vă leagă de cămin.

— Pe lângă amintiri. Papagalii ăștia nu sunt numai în America de Sud. Atlasul păsărilor zice că trăiesc liber în Australia și...

— Aici n-ar putea sta afară?

— Nu știi. Cică strămoșii lor se deplasau adesea și în zonele de munte.

— Poate că afară le-ar plăcea mai mult.

— Poate că o vreme da, răspunse iritat. Orice ființă se lasă ademenită de noi impresii, uită de prietenie, de recunoștință, vrea libertate și nu-și dă seama că lumea slobodă în libertate e doar o colivie mai mare, ale cărei bare le purtăm în noi.

— Și totuși afară ar putea fi mai fericiți, argumentă ziaristul cu încăpățănare, de parcă s-ar răzbuna pentru înfrângere și ar duce lupta tocmai pentru colivia asta.

— Uneori e nevoie să-i aperi pe ceilalți de fericire, zise generalul cu o ultimă expresie de seninătate de care mai era în stare. Apoi, ca să-i amintească celui alt că e momentul să-și ia rămas-bun de la el și de la papagali, adăugă: Uiți de ceai, soldat!

Acolo îl adusesese ezitarea curios de temătoare, nehotărâtă, cu care-i oferise răcoritoare, în loc să se ridice, să-i mulțumească pentru vizită și să-și ia rămas-bun de la el. Trebuie să o facă deci acum! Nu-și mai poate permite nicio altă prelungire... Luă aer în piept...

Ziaristul bău puțin ceai, trase puternic din țigara lungă pe care-o scoase din pachetul său roșu, aprinzându-i capătul, și i-o luă înainte.

— Vă spun de ce m-am ocupat în ultima vreme, începu pe ocolite, de parcă ar intra după un marș lung. De istoria recentă a țării noastre. Mai concret, de amănuntele unui atentat.

Acestea au fost cuvintele după care generalul a vrut să se ridice, să-l conducă la ușă și pe scări în jos la parter, până ce va ajunge pe trotuar atât de departe încât să-l piardă din priviri. Însemnau mai mult decât reușise să creadă în primele clipe. Îi declanșară o durere în piept, paralizându-l.

— Atentatele transformă istoria în cărți polițiste, continuă bărbatul. Omourile ți le amintești mai ușor decât nașterea urmașilor de regi sau construirea catedralelor. Cea mai dramatică moarte este în mijlocul mulțimii care jubilează. Atunci când cel mai iubit fiu al poporului moare în fața ochilor lui.

Generalul știa că nu poate tăcea mult. Își adună toate forțele, respiră rar și adânc, încercând să-și găsească tonul firesc de dinainte.

— Probabil că nu trebuia să se bazeze atât pe popor. Lumea e făcută din cei mai diverși oameni, iar când scoți pe cineva din mulțime, devine iar doar om.

— Capabil să ucidă, completă ziaristul. Știți că n-a fost niciodată prins?

— O fi făcut un pas înapoi și lumea l-a luat iar în mijlocul ei. Ziarul duminical a scris că s-a pierdut în mulțime.

— Ziarul meu încă nu exista, dar altul a scris exact așa.

— E nepoliticos când omul ucide, rămânând în anonimat. Dar războiul modern întotdeauna-i așa. Niciodată nu-l cunoașteți pe pilotul care aruncă bomba, nici pe pușcașul glonțului rătăcit.

— Atunci după atentatul acela lumea era disperată. Politicianul acela era extrem de apreciat.

Generalul se simți împins la colț. Iar nu-și putea trage suflul, apăsarea din coșul pieptului nu slăbea. În aer plutea de mult întrebarea privind numele aceluia pe care-l lovise atentatul, întrebare pe care ar fi trebuit s-o pună, conform tuturor regulilor acestui joc ciudat, dar pe care n-o putea rosti. Știa că mai erau doar câteva secunde până o va pronunța bărbatul însuși, și în același timp va adăuga imediat și răspunsul. Generalul va fi nevoit s-o asculte cu chipul nemișcat, deși i se taie respirația, iar degetele mâinii stângi pipăiau nervos în buzunar cutiuța argintie cu medicamente.

Pe politicianul acela oamenii îl iubeau ca pe un frate. Cred că așa-i și ziceau. Fratele Juanito!

— Ia uitați-vă cum El o silește să-i dea atenție, zise generalul pripit, arătând cu capul spre colivie, unde pe bara de sus bărbătușul se înfoia bătăios.

— Sigur vi-l amintiți, nu se lăsă deranjat musafirul. Era exact înaintea celui de-al Doilea Război Mondial.

Situația luă o altă întorsătură. Atacantul nehotărât deveni cel urmărit.

— Pe atunci am fost nevoit să execut multe misiuni secrete în provincii îndepărtate. În plus, am fost bolnav o perioadă îndelungată. Asta mă cam izola de viața publică. Bineînțeles că știu de el, era într-adevăr foarte popular.

— Am căutat toate materialele accesibile despre el, continuă liniștit bărbatul. Pe un ton asemănător putea anunța că luase prânzul cu trei ore în urmă. Dădea impresia că vrea să discute pe larg despre omul acela, că poate începuse să-i placă această pagină a istoriei noi și că-și aplică astfel cunoștințele ori de câte ori avea prilejul.

Și chiar se puse pe povestit. De parcă ar fi proiectat în fața generalului un film vechi, rupt, prost lipit, astfel încât banda ce rula nu dădea o conexiune exactă, nu-ți permitea să urmărești comod acțiunea, ba din contră, te obliga să-ți închipui multe situații și motive ale acțiunilor care la prima vedere păreau adesea de neînțeles.

I-a arătat tinerețea omului politic, pe care-l numea, ca și miile de alegători ai săi, fratele Juanito. I-a descris casa cu balcoane comune de la periferia orașului, curtea murdară, unde poate se juca cu copiii, marcați de aceeași sărăcie a acestui cartier al orașului. Deschise în fața lui fereastra spre bucătăria întunecată și-l descoperi pe o canapea veche pe băiatul cu istoria țării lui zbuciumate. Lângă sobă o zări apoi pe mama băiatului, care cunoștea doar vecinătatea barăcii cu balcoane comune și așteptarea bărbatului, care umblase o jumătate de viață cu o pușcă demodată pe umăr. Odată s-a rătăcit prin pădurile tropicale umede, l-au crezut mort până în ziua în care a apărut șchiopătând, cu proteză la piciorul stâng, ca până la capătul zilelor să învingă furia și neputința de invalid.

Cu toate acestea, băiatului nu-i fu dat să urmeze viața părinților și vecinilor, ca să se întoarcă și el, seară de seară, cu sandalele rupte într-un balcon asemănător, care sigur îi servea mamei lui ca tribună de discursuri în nenumăratele scandaluri din casă. Poate a fost o întâmplare, poate o pricepere deosebită ceea ce i-a asigurat aprecierea profesorului și mai târziu bursa de licean.

— Cert e că a făcut liceul și a ales academia militară.

— Credeți că tânjea atât de mult după onorurile militare? Il întrebă generalul pe povestitor, remarcând ușurat că apăsarea din piept scade.

— Nu știu, mă tem că nu mai aflăm. Poate se simțea oboisit de asigurarea mijloacelor financiare pentru studii și nu mai avea curajul să continue. Poate că nu voia să se lase pradă muncii de funcționar, pe care i-o oferea liniștea netulburată a birourilor prăfuite. Sau poate că îi plăcea pur și simplu uniforma militară. În țara noastră mai trezește și acum cel mai înalt respect. Rămâne încă cea mai decentă ținută.

— Și cea mai riscantă.

Pentru o clipă văzură amândoi un tânăr înalt în uniformă mergând mândru în fața unității ce defila în curtea școlii. Poate părea elegant, poate din contră, neîndemânatic. Desigur că participa la multe serate, la care uniforma lui făcea impresie asupra mamelor în căutarea unui ginere cu viitorul asigurat, și fiicelor ce admirau butonii strălucitori de pe pieptul lui. Poate că-și tocise tălpile pantofilor săi lustruiți, de gală, la dansuri, până ce...

— Ei bine, a absolvit școala asta și s-a însurat, zise generalul zâmbind.

— Dar cum de a ajuns după aceea în politică?

Cu această întrebare sfâșie imaginea clătinată pe care o crease bărbatul ca prin farmec deasupra ceainicului.

— Părăsi școala fără s-o termine. În foaia de eliberare se menționează: la propria cerere.

— Vă puteți explica asta?

— Insuficient. E greu să motivezi o asemenea decizie printr-o pornire bruscă, prin nemulțumirea de mediu, de disciplină. Bărbații atât de tenace și ambițioși nu au probleme de genul ăsta. Poate chiar de-atunci descoperise, probabil intuitiv, ce drum va fi mai avantajos pentru el. Părăsi școala, ca uniformă să nu-i stea în cale spre cei la care voia să se întoarcă peste ani.

— Deci și-a dezbrăcat uniforma și s-a apucat de politică? Il întrebă, căci în relatarea care se articula destul de bine, se puteau pune deja întrebări fără teama de noi emoții.

— Nici vorbă. Aici e în biografia lui o mare lacună. N-am reușit s-o completez.

— Vrei să spui că nu există documente despre alte acțiuni ale lui?

— Se pare că nu. Sau, în ciuda tuturor eforturilor, nu le-am găsit.

Acum zăcea între ei întrebarea la care nu se răspunsese, despre acțiunile acelea, ale căror urme păreau șterse pe vecie de numeroasele evenimente din următorii ani.

— Prima apariție pe scena politică și-a făcut-o în anul '34. Avea deja treizeci și unu de ani.

Generalul își dădu seama cu satisfacție că respiră bine. În schimb genunchiul dureros amori în vechea nemișcare cunoscută. De mulți ani nu mai șezuse atât de drept, nu era nevoit să se forțeze în fața nimănui să stea într-o poziție incomodă. Îi lipsea scăunelul pentru picioare, cu care-și făcea șederea mai plăcută. Și totuși nu se ridică. Doar n-o să-și arate slăbiciunea în fața acestui bărbat străin.

— De la primul său discurs li s-a adresat culegătorilor de fructe de pe plantații și proletariatul de la oraș. Aceștia erau ascultătorii lui.

Acum și-l puteau imagina din nou pe fratele Juanito. Poate într-un tren arhiplin, printre bărbați transpirați și obosiți. Nu cred că i-a fost ușor să-și găsească imediat ascultători în oraș. A fost nevoit să înceapă prin a-i căuta la țară.

— Mă mir de asta, cugetă bărbatul. Nu știu cine-i finanța călătoriile alea ale lui, dar se pare că le făcea numai de bunăvoie. Mergea printre zilierii de sezon din agricultură și le istorisea ceea ce voiau să asculte. I-a cucerit neașteptat de ușor.

Acolo, undeva în spatele ceainicului ce se răcea, îl zăriră cum se urca pe lăzile goale, își închipuira cercul de ascultători ce-i sorbeau din gură cuvintele pasionate. Desigur că dormea în barăcile țărănești, căci legătura cu alt oraș o avea abia de dimineață. Adormea în hamacurile pe care i le împrumutau cu generozitate admiratorii, asculta sforăitul obosit și se gândea cum avea să le vorbească a doua zi fraților lor pe alte plantații. Poate că-și găsi și o admiratoare printre fetele de la țară, poate-i și trecuse prin cap să se lase de drumurile și de vorbăria asta la adunări făcute în pripă, să se aciuzeze într-una din căsuțele alea cu ea, căci în brațele fetei toate celelalte îi păreau atât de îndepărtate. Poate chiar se vedea pășind lângă ea spre biserică, cu pălărie neagră, poate tânjea să-și vadă copiii în ograda uscată. Dar nu se lăsă pradă brațelor de fete într-atât încât să-și uite misiunea. Doi ani a tot bătut țara-n lung și-n lat, le zicea oamenilor frați și începu să reacționeze la chemarea entuziasmată „frate Juanito”. Apoi deveni popular și în orașe, în final și în capitală, unde apărură deja ca vorbitor matur, om politic, sprijinit de săraci și de cei disprețuiți din întreaga țară.

— Ce le promitea? întrebă curios generalul.

— Dreptate socială. Aceste cuvinte înălțătoare le completa cu propuneri de reformă agrară, cu noi prețuri de cumpărare, cu asigurări sociale, cu construirea de școli și de instituții medicale. Erau lucruri pe care le înțelegeau foarte bine. Tot așa înțelegeau și cererea ca să aibă și ei dreptul de a-și alege reprezentanții în administrația statului. Simpatice, nu?

— Cu un asemenea program era musai să aibă succes.

— Asta-i puțin spus. Rar se mai întâlnește în politică un asemenea urcuș și coborâș rapid. Până-n prezent își bat oamenii capul cum a putut să atingă o așa poziție înaltă.

Generalul zâmbi. Era prea bătrân și cu prea multă experiență ca să nu creadă în întâmplări și-n mâna norocoasă a sorții.

Bărbatul îi descrie cariera fratelui Juanito, cum reușise s-o reconstruiască din mulțimea de discursuri citite, din comentariile din ziare, fotografiile din care zâmbea bărbatul care era, în acel ceas al înserării, subiectul lor de interes. Îi relatează drumul lui ciudat printre culisele mașinațiilor politice, prin care plutea asemenea lui Ulise printre Scilla și Caribda, fără a fi nevoit să accepte compromisul deloc popular, bine cunoscut de cei care plutiseră pe apele acelea înaintea și în urma lui. Toată Mișcarea Forțelor Naționale, al cărei purtător de cuvânt a ajuns, era dominată doar de un punct de vedere demn de încredere, pe care îl proclama gura sa.

— În cinci ani de zile obținut pentru Mișcare susținerea alegătorilor. A impus dreptul general de vot. Se aștepta să câștige alegerile și să ajungă președinte.

— Da, da, zise generalul nervos, ce-i mai putea opri urcusul steei sale?

— Un atentat, adăugă bărbatul cu calm, privindu-l lung, fix, cu ochii știutori.